

Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet Meslek Yüksekokulu
DAMGA VERGİSİ ve HARÇLAR BİLGİSİ DERSİ
Açık Ders Malzemesi

Yrd. Doç. Dr. İdris Hakan FURTUN

Sekizinci Hafta

- İkinci Bölüm Giriş, Ünite 1

İKİNCİ BÖLÜM

“HARÇLAR”

-yargı harçları (!)-

Bölüm İçeriği

- Ünite I/ BİR MALİ YÜKÜMLÜLÜK OLARAK HARÇLARA DAİR GENEL AÇIKLAMALAR
- Ünite II/HARCIN UNSURLARI
- Ünite III/HARÇLAR KANUNU'NDA BELİRTİLMİŞ ÖZEL DURUMLAR
- Ünite IV/HARCIN ÖDENMESİ

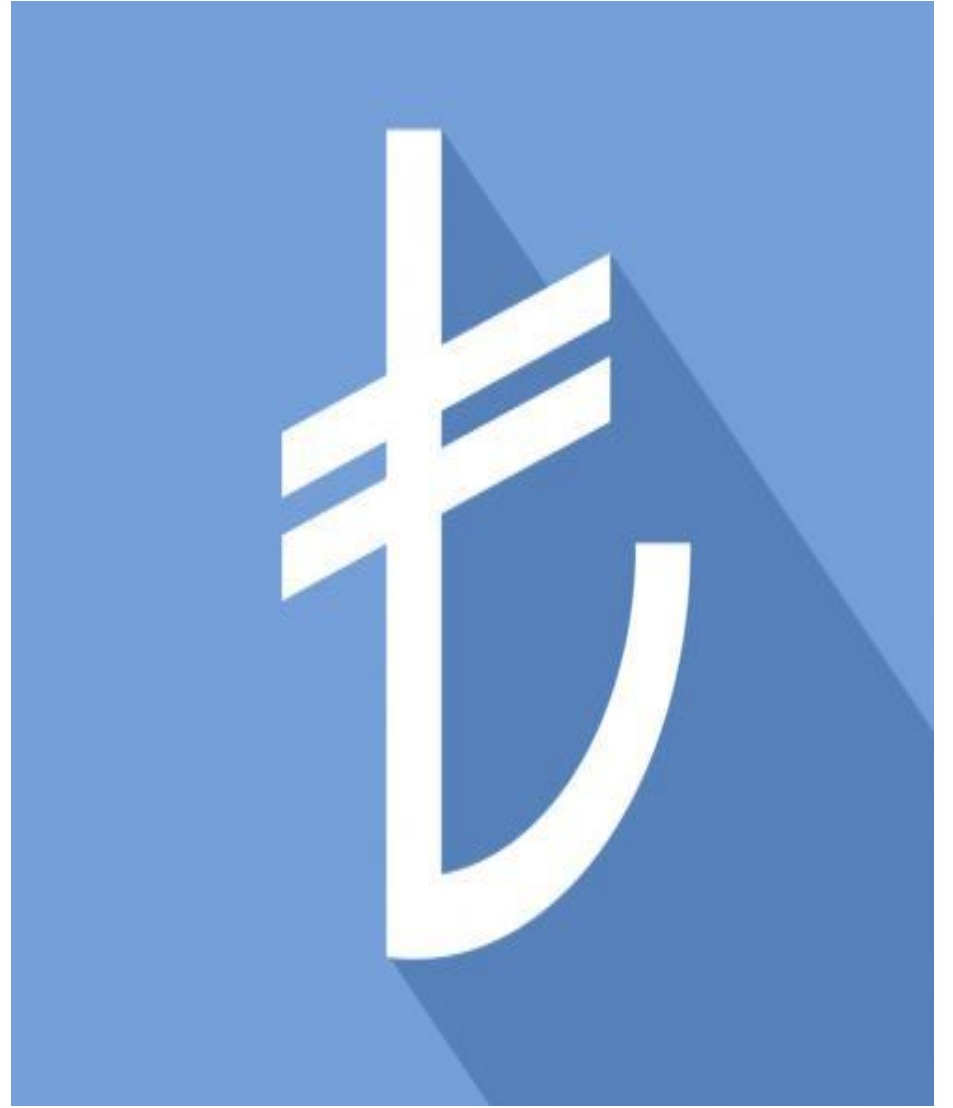
Öğrencilerin Yararlanabilecekleri Bazı Temel Kitaplar

- Nurettin BİLİCİ-Ümit Süleyman ÜSTÜN, Damga Vergisi ve Harçlar (Teori ve Uygulama), 2016 Savaş Yayınevi
- Erdoğan ÖNER-Cenker DEĞİRMENCİ, Damga Vergisi ve Harçlar Bilgisi, 2016 Seçkin Yayınevi.
- Hakan FURTUN-Memduh ASLAN, Damga Vergisi ve Harçlar Bilgisi Ders Kitabı, 2014 AÖF Yayını
- Hakan FURTUN-Burak PINAR, Damga Vergisi ve Harçlar Bilgisi Ders Kitabı, 2011 AÖF Yayını
- Hakan FURTUN, Damga Vergisi ve Harçlar Bilgisi Ders Notları, 2010 UZEM Yayını
- Burak PINAR, Yargı ve İcra Harçları, 2. Baskı 2009 Adalet Yayınevi

Ünite I

BİR MALİ YÜKÜMLÜLÜK OLARAK HARÇLARA DAİR GENEL AÇIKLAMALAR

Harcın Tanımı

- Kamu maliyesinde harç, herhangi bir kamu idaresinin yaptığı hizmet karşılığında bu hizmetten yararlananlardan alınan paralar olarak tanımlanır.
- Yukarıdaki tanımdan hareketle harç, kamu idarelerince verilen bazı hizmetler karşılığında bu hizmetlerden yararlananlardan alınan paralar biçiminde cebri ve karşılıklı bir kamu geliri olarak ifade edilebilir.

Harcın Nitelikleri-1

- Harç Türk Vergi Sistemi içinde yer alan mali yükümlülüklerden biridir.
- Harçlar hasılat açısından önemli bir kamu geliri türüdür.
- Harçlar da vergiler gibi cebri-zorunlu kamu gelirleridir. Harç konusu kamu hizmetlerinden yararlanmak isteyenler ilgili harcı ödemek zorundadırlar. Kişinin harç konusu kamu hizmetinden yararlanıp yararlanmamak konusunda bir seçim hakkı vardır. Ancak kişi harç konusu hizmetten yararlanmayı seçtiğinde ilgili harcı ödemek zorunda kalır. Harç konusu kamusal hizmetler kural olarak sadece devlet tarafından topluma sunulabilir. Bu hizmetlerin devlet dışındaki başka bir sunucudan temin edilmesi kural olarak mümkün değildir. Bu husus da harçları ödenmesi zorunlu bir kamu geliri haline getirir.
- Vergilerden farklı olarak harçlar belli ve somut bir hizmet karşılığında alınırlar. Bu yüzden harçlar karşılıklı kamu gelirlerinden biridir. Harçlar karşılıklılık esasına dayanır. Harcın karşılığında hizmet sunulması gerekir. Harç ödenmesine rağmen harç konusu hizmet sunulmaz ise bu duruma karşı idari ve adli yollara başvurulabilir.
- Harçların getirilmesinin en önemli sebebi kamuya finansman kaynağı sağlamak olsa da tek sebep bu değildir. Harcın getirilme sebeplerinden biri de belli kamu hizmetlerine olabilecek gereksiz ve aşırı talebi bir ölçüde önlemek böylece bu hizmetlerin topluma gereken nitelik ve nicelikte sunulabilmesini sağlamaktır.
- Günümüzde harçlar yükümlülerinden parasal değerler olarak alınır.

Harcın Nitelikleri-2

- Vergi sistemi içinde harçlar harcamalardan alınan vergiler içinde değerlendirilir. Harç borcunu doğuran olay bir hukuki işlemin yapılması olduğundan harçlar hukuki muamele vergilerinin bir alt türünü oluşturur. Harçlar devlet organları tarafından yapılan tek taraflı hukuki işlemleri konu edinen bir muamele vergisidir.
- İdari ve adli karar ve tasarruflar gibi tek taraflı kamusal hukuki işlemlerin pek çoğu için ilgililerinden harç alınır. Bu nedenle harç genel nitelikte bir mali yükümlülüktür.
- Harç dolaylı (vasıtalı) bir mali yükümlülük niteliği arz eder. Bu yükümlülüğün ekonomik süreç içinde bir sonraki veya bir önceki aşamaya yansıtılması, böylece harcı gerçekte ödeyen kişi (fiili yüklenici) ile harcın yasal yükümlüsünün farklı kişiler olabilmesi kural olarak mümkündür.
- Harç objektif (gayri şahsi) nitelikte bir mali yükümlülüktür, bir başka deyişle yükümlünün kişisel durumu (özellikle vergilerin aksine mali gücü) dikkate alınmaksızın harç yükümlendirmesi yapılır.
- Harçlar hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler tarafından toplanır.
- Harç olağan bir kamu geliri her mali yıl mutad olarak toplanır.
- Harçlar bakımından kanunilik ilkesi geçerli olsa da mali güce göre alınma ilkesi geçerli değildir.

HARÇLARIN TEMEL NİTELİKLERİ aşağıdaki gibi belirtilebilir:

- Harçlar cebri kamu gelirleridir. Harca tabi hizmetlerin tümü sadece kamu kurum ve kuruluşlarınca verilebilir. Bu hizmetlerin başka bir yerden temini mümkün değildir. Harca tabi hizmet alınmazsa, harç ödenmez. Harç konusu hizmetten yararlanıp yararlanmamak kişinin ihtiyarında olsa da bir kez bu hizmetten yararlanma tercih edildiğinde harç ödemek zorunlu hale gelir. Bu nedenle harçlar iradi değil cebri ödentilerdir.
- Harçlar karşılıklı kamu gelirlerindedir. Harçlar, vergilerin aksine, tapulama, yargı gibi belli ve somut kamusal hizmetler karşılığında ödenir. Harçlarda bir kamu hizmetinden yararlanma biçiminde somut bir karşılık vardır. Ödenen harca karşılık vatandaş somut bir kamu hizmetinden yararlanır. Harç ödemesine rağmen bu hizmet kendisine sunulmazsa vatandaşın idari ve adli makamlara başvurma hakkı gündeme gelir. Harca konu edilen kamusal hizmetler daha çok yarı kamusal-karma nitelikte hizmetlerdir. Bu hizmetler kamusal faydanın yanında bireysel fayda da sağlar. Faydanın bölünebilir olduğu harç konusu hizmetlerden kimin ne kadar yararlandığının tespiti kısmen mümkündür.
- Harçlar da vergiler gibi kural olarak bireyler ve toplulukları tarafından, bir başka deyişle piyasa ekonomisi aktörleri tarafından ödenir. Kamu sektörü ise kural olarak harç ödemez.
- Harçlar da vergiler gibi bireyler ve topluluklarından parasal değer-nakit olarak-para cinsinden toplanır.
- Harçlar bakımından mali güce göre alınma kuralı uygulanmaz, harca tabi hizmetten yararlanan ilgili harcı ödemek zorunda kalır.
- Mali hukukun yasallık ilkesi (kanuna dayanma gereği) harçlar bakımından da geçerlidir.

HARÇLARA DAİR GENEL AÇIKLAMALAR:

- Harçlar kamu hizmetlerinin finansmanında vergilerin yanı sıra işlev gören ve önemli role sahip olan bir kamu geliri türüdür.
- Harçlar kamu hizmetlerinden yararlanma karşılığında alınır.

Harç ile devlet bu hizmetlerden yararlanan kimselere bu hizmetlerin maliyetine belli ölçüde katılma yükü getirir. Harçlar, kamusal nitelikteki bazı hizmetlerden yararlanan kimselerin, bu hizmetlerin yürütülmesi için yapılan masraflara katılmasını sağlayan cebri nitelikte ve karşılık esasına dayanan bir kamu geliri türüdür.

- Kamu hizmetlerinin çeşitliliği harçların da çeşit açısından zengin olması sonucunu doğurmuştur.

HARÇLARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ şu şekilde sayılabilir:

-AY m.73'de düzenlenen mali hukukta kanunilik ilkesi gereğince harçlar da diğer mali yükümlülükler gibi kanun ile konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Yasama organı tarafından anayasada öngörülen usuller uyarınca çıkarılan genel, soyut, sürekli ve kişilik dışı hukuki düzenlemeler anlamındaki kanunlar dışındaki başka herhangi bir kamusal tasarruf vasıtası ile harç yükümü düzenlenemez.

-Harç alacaklısı merkezi idare veya yerel yönetimler olsun kamu idareleridir. Kamu idareleri sundukları hizmetler karşılığında bu hizmetlerden yararlananlardan harç alırlar.

-Harç konusu hizmetler ticari ve sınai nitelik taşımayan sadece kamu idareleri tarafından sunulabilen kamusal nitelikte hizmetlerdir.

-Harç kamu idareleri tarafından sunulan belirli ve somut bir hizmetin karşılığında alınır.

-Karşılıklılık unsuru harcı vergi gibi diğer cebri kamu gelirlerinden ayıran temel özelliklerden biridir. Harçların idarenin doğrudan doğruya bir hizmetin sunması (örneğin yargı harçları) ya da kamu kurum veya mallarından yararlanılması (örneğin işgal harcı) veyahut da idarenin belli bir izni vermesi ya da kamusal hakkı sağlaması biçiminde olsun mutlaka bir karşılığı vardır. Ayrıca harca konu kamu hizmetinden yararlananların elde ettikleri bireysel faydanın tayini de mümkündür.

-Harç konusu hizmetlerden yararlanıp yararlanmamak hususunda kişilerin bir seçim hakkı vardır. Ancak kişi bu hizmetten yararlanmayı seçtiğinde ilgili harcı ödemek zorunda kalır.

-Harçlar çeşitli amaçlarla alınır. Bu amaçlardan en önemlisi kamu harcamalarını finanse edecek mali kaynakları sağlamaktır. Ancak bu amacın yanında toplumsal adaleti sağlamak ve kamu hizmetlerinden yararlanma hakkının kötüye kullanılmasını önlemek amaçlarıyla da harç alınır.

Kamu Gelirleri İçinde Harçların Yeri

2011-2015 yılları arasında gerçekleşen harç tahsilatı

- 2011/ hedef- 7.837.254 /gerçekleşme- 8.343.814/ GSYH payı-%0,6/ Bütçe Payı-%2,8
  - 2012/ hedef- 9.277.343 /gerçekleşme- 9.674.683/ GSYH payı-%0,7/ Bütçe Payı-%2,9
  - 2013/ hedef-11.161.488 /gerçekleşme-12.947.970/ GSYH payı-%0,8/ Bütçe Payı-%3,3
  - 2014/ hedef-14.964.021 /gerçekleşme-14.510.664/ GSYH payı-%0,8/ Bütçe Payı-%3,4
  - 2015/ hedef-15.645.295 /gerçekleşme-16.965.786/ GSYH payı-%0,9/ Bütçe Payı-%3,5
- **2017 bütçe tahmini**
    - **Harçlar 19.831.000 TL/ payı %3,38**
    - **Damga Vergisi 15.194.000 TL/ payı %2,59**

Harçlar ile İlgili Mevzuat

- Harçlar esas itibariyle 492 sayılı Harçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir. 1964 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Harçlar Kanunu 50 yılı aşkın bir süredir uygulanan bir yasadır. Bu süre zarfında yasada çeşitli değişiklikler yapılmış olup bu değişikliklerin önemli bir kısmı yargı harçları ve vergi yargısı harçlarına dair olmuştur. *(en son değişiklik 8 Mart 2017 tarihinde 6824 sayılı yasa yasaya ekli 4 sayılı tarifede yapılmıştır!)*
- Ancak Harçlar Kanunu'nun yanı sıra 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda düzenlenmiş belediye harçları da bulunmaktadır.
- Yine harç adı altında olmasa da teknik açıdan harçlarla özdeş veya benzer nitelik taşıyan mali yükümlülükler içeren özel yasalar da (örneğin 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda düzenlenmiş Öğrenci Katkı Payları) mevcuttur.
- 492 sayılı Harçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olan harçlar; Yargı Harçları, Noter Harçları, Vergi Yargısı Harçları, Tapu ve Kadastro Harçları, Konsolosluk Harçları, Pasaport İkamet Tezkeresi, Vize ve Dışişleri Bakanlığı Tasdik Harçları, Gemi ve Liman Harçları, İmtiyazname, Ruhsatname ve Diploma Harçları ile Trafik Harçları olmak üzere 9 gruptur.
- 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda düzenlenmiş belediye harçları ise; İşgal Harcı, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı, Kaynak Suları Harcı, Tellallık Harcı, Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı, Bina İnşaat Harcı ve Çeşitli Harçlar olmak üzere 8 gruptur.
- Harçların uygulanmasına dair mevzuat; birincil düzenleme olan yasaların yanı sıra Bakanlar Kurulu Kararları, genel tebliğler, iç genelgeler, genel yazılar, özelgeler ve sirkülerler gibi ikincil düzenlemelerden oluşur.
- Ayrıca harçlara ilişkin Danıştay ve Sayıştay kararları da harç uygulamasına dair önemli bazı ilke ve esaslar getirmektedir.

Yrd. Doç. Dr. Hakan FURTUN